

BELEID

Wanneer ik de toeëigening zie van de foto's van de folteringen in Abu Graibh onder de vorm van schilderijen in de straten van Teheran, kan ik niet vermijden dat in mij een zekere fascinering voor deze fantastische vorm van distantiëring opkomt.

bevrijding. 'Het bestaan van de wereld en de mens kan alleen esthetisch worden gerechtvaardigd,' zegt Nietzsche. De procedures van *Verfremdung*, van distantiëring van de elementen van het reële, verwijzen naar de 'reële' heteronomie en vervreemding van de waargenomen sociale fenomenen, en de autonomie van alle bestaande sociale condities wordt in zekere zin gehandhaafd. Dat is waarom de notie van artistieke 'interventies' in de publieke, sociale of politieke sfeer een vergissing van categorie is. Interessant in die procedures is enkel het esthetische element van distantiëring (*Verfremdung*), en nooit het politieke aspect. Interessant is alleen de tentoonstelling van een particuliere propositie. Adorno gebruikte de formulering 'hoe een particuliere propositie überhaupt mogelijk is' om het probleem van de kunst te definiëren. Het opeisen van een universele propositie is niet 'interessant', omdat het politieke probleem waarnaar wordt verwezen, altijd universeel is: de emancipatorische ommekeer van bestaande, geïnstitutionaliseerde sociale machtsrelaties in politiek, kunst, wetenschap enzovoort. Deze ommekeer kan enkel worden tweegebracht door middel van algemene politieke en wettelijke maatregelen, die we als democratische burgers kunnen nemen. Een ommekeer met als doel de institutionalisering van de universele materiële condities voor een vrij intellectueel bestaan. Met andere woorden, een ommekeer die

de basis zou vormen voor een reële destructie van de enorme macht, die de instellingen over ons allemaal hebben. Er zit geen betekenis achter 'politisering' van bepaalde professionele disciplines, alsof die een politieke functie zouden kunnen hebben. De expositie van een particuliere propositie dringt aan op het element van *ervaring*. Terwijl het politieke niet gaat over ervaring of uitdrukking, maar over normatieve oordelen en collectieve beslissingen. Ik wil het onderscheid en de dubbelzinnigheid benadrukken tussen het politieke en het niet-politieke, omdat ik de vermenigving van beiden als een gevaarlijk symptoom van onze tijd beschouw. Een symptoom waar ik me tegen verzet. Daarom is het belangrijk op te merken dat elke kritische mimesis een element van affirmatie bevat. In die zin zou ik kiezen voor iets dat 'nieuw estheticisme' wordt genoemd. In het hart van dit estheticisme staat niet zozeer de kunstenaar, maar de toeschouwer, de liefhebber. Hij gebruikt kunstwerken als instrumenten om de kunst van de distantiëring te leren. Wat kunstenaars alleen kunnen simuleren wegens hun afhankelijkheid van 'werken', is een esthetiek van niet-werken, een esthetiek van het efemere. De esthetiek van het onopmerkelijke, het toevalige, behoort grotendeels aan de toeschouwer toe. Wanneer kunstwerken niet langer plaatshouders zijn voor utopie, wordt hun utopische potentieel efemer. Dan is de utopische plaats

te vinden in ethische *attitudes*, eerder dan in *werken*. Dat ligt natuurlijk ver buiten Adorno's esthetische leerstelling. Maar het is in mijn ogen een betekenisvolle ontwikkeling van zijn utopische visie onder veranderende historische omstandigheden. De mimetische kwaliteit van de documenten begint door te schijnen in al haar esthetische dubbelzinnigheid.

9. Besluit

Als ik het recht verdedig op een zeker pervers esthetisch plezier, aanwezig in elke vorm van mimetische procedure, dan is dat om de dubbelzinnigheid van elk beeld te onderstrepen. Hier is geen plaats voor univociteit. Wanneer ik de toeëigening zie van de foto's van de folteringen in Abu Graibh onder de vorm van schilderijen in de straten van Teheran, kan ik niet vermijden dat in mij een zekere fascinering voor deze fantastische vorm van distantiëring opkomt. Dit voorbeeld is zo treffend omdat het een fenomeen onderstreept dat ik als algemeen beschouw: het fenomeen van een ontologische breuk tussen de esthetische en speculatieve elementen enerzijds, de politiek-normatieve elementen van het denken anderzijds. Adorno pleit voor een grondig inzicht in deze ontologische breuk. Wat hij 'emancipatie' noemde, hangt af van algemene politieke interventies in de sociale infrastructuur. Dit zou een pluralisering

Uiteraard moeten de attitudes waar ik het over heb altijd worden getoond, uitgewisseld, gecommuniceerd. Dat is waarom we alle diverse georganiseerde culturele disciplines nodig hebben. Misschien kunnen we ze gebruiken als utopische lege ruimtes. Lege ruimtes in de zin van een specifieke openheid: open voor het eigen niet-werken.

van leefvormen en activiteiten mogelijk maken, die verder gaan dan het huidige monopolie van bezoldigde arbeid en professionele rollen. Zonder een ware politieke ommekeer in dit opzicht, moet worden gevreesd dat ons zogenaamde 'kritische bewustzijn' in cirkels ronddraait. In elk geval heeft het de huidige restauratie niet kunnen verhinderen van een protestantse ethiek van bezoldigde arbeid (het jongste voorbeeld is de Duitse sociale hervorming die het 'werk voor welzijn' model van Groot-Brittannië invoert). Blijkbaar kan deze restauratie gelukkig samenleven met alle revoluties in de culturele superstructuur van de maatschappij van de laatste veertig jaar...

vertaling Taal Ad-Visie

Een uitgebreide versie van deze tekst (in Engels en Nederlands) is te lezen op www.e-tcetera.be